

Asia: Luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi kalastuksesta Tenojoen vesistön sivuvesistöissä vuonna 2025 (VN/10740/2025)

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo.mmm@gov.fi

Lausunto

1 Johdanto

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt Luonnonvarakeskukselta lausuntoa luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi kalastuksesta Tenojoen vesistön sivuvesistöissä vuonna 2025 (VN/10740/2025-MMM-1).

Tenojoen lohikantojen tila on jatkunut heikkona jo useiden vuosien ajan, ja Tenojoen lohenkalastus on ollut kiellettyä kalastuskaudesta 2021 lähtien. Kesällä 2024 jokeen palanneet lohimäärät olivat erityisen vähäisiä ja lähes kaikilla seurantakohteilla aikasarjan pienimpiä.

2 Lausunto

Asetusluonnoksen päälinja, eli nousulohien määrän jyrkkään pienenemiseen reagointi tiukalla kalastuksen säätelyllä ja varovaisuusperiaatteen noudattaminen on asiallinen ja tilanteeseen sopiva. Suomi ja Norja ovat todenneet, että Tenojoen rajajokiosuudella lohikantojen tilaan nojaavat ehdot lohenkalastuksen avaamiselle eivät kalastuskaudella 2025 täyty. Suomi on sitoutunut järjestämään kalastuksen kestävästi kantojen suojelun ja kestäväen käytön turvaamiseksi myös kansallisen lainsäädännön piirissä olevissa Suomen puolen sivuvesissä, joiden osalta edellytetään vastaavia säätelytoimia kuin Tenon pääuomassa.

Lohenkalastusta esitetään kiellettäväksi muilla Suomen puolen sivujokien lohialueilla, mutta Utsjoelle esitetään rajoitettua lohenkalastusmahdollisuutta asetusluonnoksessa kerrotuilla menetelmillä kolmen vuorokauden ajan heinäkuun alussa. Maa- ja metsätalousministeriön muistiossa kuvataan perusteluna Tenon kalastuskiellon aiheuttamia kielteisiä sosio-kulttuurisia ja taloudellisia vaikutuksia sekä sitä, että Utsjoen lohikannan viimeisimmän tila-arvion mukaan kanta on tilaluokituksestaan parempi (keltainen) kuin muissa arvioituissa lohikannoissa (punainen). Vuodesta 2024 poiketen kalastusta ei sallittaisi Vetsijoessa.

Muistiosta on vaikea löytää biologisia perusteluja sille, miksi lohenkalastusmahdollisuutta Utsjoella käsiteltäisiin vuonna 2025 eri tavalla kuin esimerkiksi Vetsijoella. Muistiossa todetaan, että Vetsijoen nousulohimäärä on pienentynyt vuonna 2024 melkein kolmannekseen vuoden 2021 tasosta. Seurantatietojen perusteella Utsjoen nousulohimäärä on samana aikana kuitenkin pienentynyt vielä enemmän, neljännekseen (2021: 1952; 2024: 498). Molemmissa joissa kutukanta-arvion mediaani ylitti kutukantatavoitteen mediaanin vuosina 2021 ja 2022, mutta sen jälkeen, vuosina 2023 ja 2024, kutukantojen on arvioitu pienentyneen selvästi alle tavoitetason. Utsjoen hoitotavoitteen arvioitu saavuttamisaste vuosina 2021-2024 oli 43%, ylittäen juuri keltaisen tila-luokan alarajan (40%), ja Vetsijoen hoitotavoite oli hyvin lähellä sitä, 38%, jääden kuitenkin niukasti 40% rajan alapuolelle. Utsjoessa ei ollut kalastettavaa ylijäämää vuonna 2024 ja vuonna 2023 sitä oli erittäin vähän, kun

taas Vetsijoen tapauksessa kalastettavaa ylijäämää ei ole ollut kahtena edellisenä vuotena, mikä pudottaa kannan tilan punaiseen luokkaan. Käytännössä näiden jokien lohikantojen tila-arviot eivät siis ole oleellisesti poikkeava toisistaan, vaikka teknisesti niukat luokkarajojen ylitykset tai alapuolelle jäämiset aiheuttavatkin kahden luokan eron hoitotavoitteen saavuttamisessa.

On myös huomattava, että kahden viime vuoden pudotus Utsjoen nousulohimäärissä, ja erityisesti yhden merivuoden lohien osalta vuonna 2024 on huomattavan jyrkkä, mikä ennustaa erittäin heikkoa kahden merivuoden lohien nousua Utsjoessa 2025. Tätäkin taustaa vasten lohenkalastuksen salliminen Utsjoessa kesällä 2025, vaikkakin vain kolmen päivän ajan, vaikuttaa puhtaasti biologisesta näkökulmasta arveluttavalta ratkaisulta. Tenojoen tutkimus- ja seurantaryhmän uusimmassa raportissa lausutaan Utsjoen lohikannan tilaan ja etenkin vuoden 2024 äärimmäisen heikkoon lohennousuun viitaten ”For this reason, no exploitation should take place in 2025, even though the river itself is in the yellow category.” (s. 55).

3 Lausunnon tiivistelmä

Asetusluonnoksessa reagoidaan Tenon vesistön nousulohien määrän jyrkkään pienenemiseen tiukalla kalastuksen säätelyllä ja varovaisuusperiaatteen noudattamisella. Utsjoelle esitetään kuitenkin rajattua lohenkalastusmahdollisuutta, jolle Luonnonvarakeskus ei näe biologisia perusteita. Utsjoen lohikantojen tilan heikkeneminen on ollut erittäin jyrkkä, etenkin vuonna 2024, ja siksi lohenkalastusta ei kannattaisi Utsjoessakaan sallia vuonna 2025.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 02.05.2025 klo 11:16:38.

Lausunnon valmistelija(t):
Jaakko Erkinaro
Panu Orell

Liitteet:

Tiedoksi: